

اسکن شد
تاریخ:
امضاء:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۴۲۸

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته روانشناسی عمومی

عنوان:

رابطه بین سبک‌های دلبستگی، صفات پنج‌گانه شخصیتی، ترتیب تولد و رینوپلاستی زیبایی

استاد راهنما:

خانم دکتر شهلا پاکدامن

اساتید مشاور:

آقای دکتر سید اسماعیل حسن پور

آقای محمدرضا حسن زاده توکلی

اساتید داور:

آقای دکتر سید محمدرضا رضازاده

آقای محمود حیدری

دانشجو:

حسین زیرک الوارعلیا

زمستان ۱۳۸۸

۱۳۸۹ / ۷ / ۲۴

اداره اساتید راهنما و مشاور
دانشگاه شهید بهشتی

۱۴۲۹۶۵

تقدیم به

پدرم، مادرم،

همسرم

و تمامی کسانی که دوستشان دارم

تقدیر و تشکر

از استاد فرزانه‌ام سرکار خانم دکتر پاکدامن کمال تشکر و سپاس را دارم که نه تنها در تهیه پایان‌نامه بلکه در کل دوره کارشناسی ارشد، مرا دلسوزانه هدایت و راهنمایی کردند.

از جناب آقای دکتر حسن‌پور سپاسگزاری می‌کنم که با وجود مشغله کاری فراوان، قبول زحمت فرمودند و موجب شدند که در اولین برخورد من با یک جراح، خاطره خوشی از این قشر در ذهنم حک شود.

از جناب آقای توکلی استاد و دوست محترم بی‌نهایت سپاسگزارم چرا که بی‌وجود ایشان طفل پژوهش حاضر جان نمی‌گرفت، راه نمی‌افتاد و به سر منزل مقصود نمی‌رسید.

از جناب آقای دکتر مفرد تشکر می‌کنم که در کارهای اجرایی این اثر یار و یاور من بودند.

از خانم ذکایی سپاسگزارم که بدون حضور ایشان اجرای این پژوهش ممکن نبود.

از خانم نوربخش و تمامی کارکنان بیمارستان ۱۵ خرداد تهران که به نوعی در اجرا و تکمیل پژوهش حاضر بنده را یاری کردند کمال سپاس را داشته و از خداوند متعال برای ایشان صحت و سلامتی خواستارم.

از سازمان ملی جوانان که از این پایان‌نامه حمایت کردند کمال تشکر و قدردانی را دارم و برای کارکنان این سازمان توفیق روزافزون را از خداوند متعال خواستارم.

چکیده

هدف پژوهش حاضر تعیین رابطه سبک‌های دلبستگی، ترتیب تولد و ویژگی‌های شخصیتی با اقدام به عمل رینوپلاستی زیبایی بوده است. این پژوهش از نوع همبستگی است و جامعه آماری آن را افراد مراجعه‌کننده برای انجام رینوپلاستی زیبایی به بیمارستان ۱۵ خرداد تهران و سه مطب خصوصی در میدان ونک تهران تشکیل می‌دهند. تعداد نمونه شامل ۱۵۰ نفر (۱۳۶ نفر مؤنث و ۱۳ نفر مذکر با یک نفر دارای جنسیت نامشخص) با محدوده سنی ۱۷ تا ۴۴ سال می‌باشد. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه اطلاعات جمعیت‌شناختی (محقق ساخته)، پرسشنامه سبک دلبستگی بزرگسال هازان و شاور (AAQ) و پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت (NEO) - فرم کوتاه استفاده شد. داده‌ها با نرم‌افزار SPSS و آزمون-های مجذور کای، همبستگی، تحلیل واریانس با اندازه‌گیری‌های مکرر، تحلیل اثر ساده و تحلیل خوشه‌ای مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج حاصل نشانگر آن بود که میزان سبک دلبستگی ایمن در گروه نمونه، سبک دلبستگی غالب است. همچنین تحلیل نیمرخ شخصیتی افراد به نفع متغیرهای مربوط به عوامل اجتماعی و روابط بین فردی بود. به جز رابطه موقعیت ترتیب تولد تک‌فرزند با ویژگی‌های شخصیتی، رابطه‌ای بین ترتیب تولد و پنج عامل بزرگ شخصیت یافت نشد. برخلاف نتایجی که از تحقیقات سایر کشورها در مورد متغیرهای مرتبط با اقدام به عمل رینوپلاستی زیبایی به دست آمده است، به نظر می‌رسد که به دلایل شرایط فرهنگی خاص حاکم بر جامعه ایرانی، عوامل دیگری نیز در این امر دخیل باشند. از این رو نیاز است که پژوهش‌های ویژه‌ای در این خصوص در کشور ایران انجام گیرد.

کلید واژه‌ها: رینوپلاستی زیبایی، سبک‌های دلبستگی، پنج عامل بزرگ شخصیتی، ترتیب تولد

فصل اول: گستره مسأله

۲	۱-۱- مقدمه
۴	۱-۲- تعریف و بیان مسأله
۶	۱-۳- ضرورت و اهمیت پژوهش
۱۲	۱-۴- اهداف
۱۲	۱-۵- سؤال‌های پژوهش
۱۳	۱-۶- فرضیه پژوهش
۱۳	۱-۷- تعریف متغیرها
۱۳	۱-۷-۱- تعاریف مفهومی
۱۵	۱-۷-۲- تعاریف عملیاتی

فصل دوم: ادبیات و پیشینه پژوهش

۱۷	۱-۲- دل‌بستگی
۱۷	۱-۱-۲- دل‌بستگی چیست؟
۲۱	۲-۱-۲- رویکردهای مختلف در مورد دل‌بستگی مادر - کودک
۲۱	۱-۲-۱-۲- رویکردهای روان‌تحلیل‌گری
۲۶	۲-۲-۱-۲- رویکرد یادگیری
۲۷	۳-۲-۱-۲- رویکرد کردارشناسی / تکاملی
۲۹	۳-۱-۲- الگوهای عمل درونی از نگار دل‌بستگی
۳۳	۴-۱-۲- مراحل تحول دل‌بستگی و اجتماعی‌شدن
۲۶	۵-۱-۲- انواع دل‌بستگی
۳۶	۱-۵-۱-۲- سبک‌های دل‌بستگی در دوران کودکی
۴۱	۱-۱-۵-۱-۲- گروه‌های A، B و C و زیرگروه‌های آنها بر روی یک پیوستار
۴۳	۲-۵-۱-۲- سبک‌های دل‌بستگی در دوران بزرگسالی
۴۷	۱-۶-۲- مقایسه سبک‌های دل‌بستگی کودک و بزرگسال
۴۸	۷-۱-۲- دل‌بستگی و تحول بعدی
۵۰	۲-۲- شخصیت
۵۰	۱-۲-۲- تعریف شخصیت
۵۳	۲-۲-۲- شیوه‌های بررسی شخصیت
۵۶	۳-۲-۲- رویکردهای اصلی شخصیت
۵۶	۱-۳-۲-۲- رویکرد روان‌تحلیل‌گری
۵۷	۲-۳-۲-۲- رویکرد نو روان‌تحلیل‌گری
۵۸	۳-۳-۲-۲- رویکرد عمر
۵۸	۴-۳-۲-۲- رویکرد شناختی
۵۹	۵-۳-۲-۲- رویکرد رفتاری
۶۰	۶-۳-۲-۲- رویکرد انسان‌گرایی

۶۱ رویکرد صفات ۷-۳-۲-۲
۶۲ نظریه کنترل درباره شخصیت ۱-۷-۳-۲-۲
۶۴ نظریه رابرت مک کری و پل کاستا: الگوی پنج عاملی ۲-۷-۳-۲-۲
۶۷ ریشه‌های تاریخی عوامل پنج‌گانه ۴-۲-۲
۷۱ پرسشنامه‌های پنج عامل بزرگ ۵-۲-۲
۷۳ تفسیر ابعاد نظریه شخصیتی مک کری و کاستا ۶-۲-۲
۷۸ پنج عامل بزرگ و اختلالات شخصیت ۷-۲-۲
۸۰ تفاوت‌های صفات شخصیتی از نظر سن و جنس ۸-۲-۲
۸۰ ترتیب تولد ۳-۲-۲
۸۲ آلفرد آدلر: روان‌شناسی فردنگر ۱-۳-۲
۸۷ فرانک سالووی: رویکردی تکاملی به ترتیب تولد ۲-۳-۲
۸۷ زیست‌شناسی رقابت همشیرها ۱-۲-۳-۲
۸۹ ترتیب تولد و رقابت همشیرها در انسان ۲-۲-۳-۲
۹۳ ترتیب تولد و شخصیت ۳-۲-۳-۲
۹۵ مکانیسم‌های روان‌شناختی: الگوی پویایی‌های خانواده ۴-۲-۳-۲
۹۸ رینوپلاستی ۴-۲
۹۸ جراحی زیبایی ۱-۴-۲
۹۹ سلامت ظاهر ۲-۴-۲
۱۰۱ اولین اصلاحات به وسیله جراحی ۳-۴-۲
۱۰۳ تاریخچه رینوپلاستی زیبایی ۱-۳-۴-۲
۱۰۴ تفاوت بین جراحی پلاستیک و جراحی زیبایی ۴-۴-۲
۱۰۷ رینوپلاستی ۵-۴-۲
۱۱۱ انواع برش‌ها و زخم‌ها در رینوپلاستی ۶-۴-۲
۱۱۲ رینوپلاستی بسته ۱-۶-۴-۲
۱۱۲ رینوپلاستی باز ۲-۶-۴-۲
۱۱۳ عوارض ۷-۴-۲
۱۱۴ هزینه ۸-۴-۲
۱۱۴ نتیجه نهایی عمل ۹-۴-۲
۱۱۵ مروری بر مطالعات انجام شده ۱۰-۴-۲
۱۱۵ رابطه بین ترتیب تولد و ویژگی‌های شخصیتی ۱-۱۰-۴-۲
۱۱۷ رابطه بین رینوپلاستی زیبایی، سبک دل‌بستگی و ویژگی‌های شخصیتی ۲-۱۰-۴-۲
فصل سوم: فرایند روش‌شناختی	
۱۲۱ طرح پژوهش ۱-۳
۱۲۱ جامعه آماری ۲-۳
۱۲۱ نمونه و روش نمونه‌گیری ۳-۳
۱۲۲ ابزار جمع‌آوری اطلاعات ۴-۳
۱۲۲ پرسشنامه اطلاعات جمعیت‌شناختی ۱-۴-۳

۱۲۲ ۲-۴-۳ پرسشنامه NEO

۱۲۶ ۳-۴-۳ پرسشنامه دل‌بستگی بزرگسال هازان و شاور (نسخه جدید ۱۹۹۳)

۱۲۸ ۵-۳ شیوه روند و اجرا

۱۲۸ ۶-۳ روش آماری

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

۱۳۰ ۱-۴ یافته‌های کمی و آزمون‌های آماری

۱۴۹ ۲-۴ پاسخ به سؤال‌ها و بررسی فرضیه پژوهش

۱۵۰ ۳-۴ یافته‌های جانبی

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۱۵۲ ۱-۵ بحث درباره نتایج

۱۶۲ ۲-۵ تحلیل نهایی

۱۶۳ ۳-۵ محدودیت‌های پژوهش

۱۶۴ ۴-۵ پیشنهادات

- منابع و مأخذ

۱۶۶ الف. منابع فارسی

۱۶۸ ب. منابع انگلیسی

پیوست ۱: پرسشنامه اطلاعات جمعیت‌شناختی

پیوست ۲: پرسشنامه NEO

پیوست ۳: پرسشنامه دل‌بستگی بزرگسال هازان و شاور (نسخه جدید ۱۹۹۳)

چکیده

فهرست جداول و نمودارها

صفحه	عنوان
۶۶	جدول ۱-۲
۷۰	جدول ۲-۲
۷۹	جدول ۳-۲
۸۶	جدول ۴-۲
۹۵	جدول ۵-۲
۱۱۳	جدول ۶-۲
۱۰۶	جدول ۱-۴
۱۳۱	جدول ۲-۴
۱۳۲	نمودار ۱-۴
۱۳۴	نمودار ۲-۴
۱۳۵	نمودار ۳-۴
۱۳۶	نمودار ۴-۴
۱۳۷	نمودار ۵-۴
۱۳۸	نمودار ۶-۴
۱۳۹	جدول ۳-۴
۱۴۰	جدول ۴-۴
۱۴۱	نمودار ۷-۴
۱۴۲	نمودار ۸-۴
۱۴۲	جدول ۵-۴
۱۴۳	جدول ۶-۴
۱۴۳	نمودار ۹-۴
۱۴۴	جدول ۷-۴
۱۴۴	جدول ۸-۴
۱۴۴	جدول ۹-۴
۱۴۵	نمودار ۱۰-۴
۱۴۶	نمودار ۱۱-۴
۱۴۶	جدول ۱۰-۴
۱۴۷	نمودار ۱۲-۴
۱۴۸	جدول ۱۱-۴
۱۴۸	جدول ۱۲-۴

فهرست شکل‌ها

صفحه

عنوان

۴۱	شکل ۱-۲
۱۰۹	شکل ۲-۲

فصل اول
گستره مسأله

۱-۱- مقدمه

در نظر بیشتر افراد این احتمال که ظاهر جسمانی عامل تعیین کننده‌ی میزان علاقه دیگران به فرد باشد، اندکی بی‌انصافی است زیرا برخلاف منش و شخصیت، ظاهر جسمانی عاملی است که کنترل کمی روی آن داریم و از این رو منصفانه نیست که از آن به عنوان دوست داشتن کسی استفاده شود. در واقع، زمینه‌یابی‌های انجام شده در طول چند دهه نشان داده است که مردم در دوست داشتن دیگران برای جذابیت جسمانی رتبه مهمی قائل نمی‌شوند (باس و بارنز^۱، ۱۹۸۶؛ هادسن^۲ و هویت^۳، ۱۹۸۲؛ تسر و برودی^۴، ۱۹۷۱؛ پرین^۵، ۱۹۲۱؛ به نقل از اتکینسون، اسمیت، بم، هوکسما و اتکینسون، ۱۳۸۳)؛ اما بررسی رفتار واقعی آدم‌ها، عکس آن را نشان داده است (اتکینسون، اسمیت، بم، هوکسما و اتکینسون، ۱۳۸۳).

زیبایی اغلب به عنوان یک ویژگی منحصرأ زنانه تعریف می‌شود و اشتغال ذهنی با ظاهر یکی از جنبه‌های کلیشه‌ای زنانه در بسیاری از گروه‌های فرهنگی است. دختران و زنان سرتاسر جهان یاد گرفته‌اند که به بدن خود که شامل ظاهر، توان باروری و خوب به نظر رسیدن آنها می‌شود توجه کنند. تحقیقات انجام شده در آمریکای شمالی نشان می‌دهد که ظاهر برای زنان بیشتر از مردان بخش اصلی خودپنداره را تشکیل می‌دهد. بسیاری از زنان از بدن خود رضایت ندارند؛ پدیده‌ای که در بسیاری از فرهنگ‌ها مشاهده می‌شود (لیپس^۶، ۲۰۰۳).

مطالعات کارول گیلیگان^۷ نشان می‌دهد که برای دختران، سن حوالی بلوغ سن بحران است. از نظر او بین ۱۱ تا ۱۶ سالگی دختران اتکا به نفس خود را از دست می‌دهند و دچار شک و تردید می‌شوند. به نظر

^۱ Barnes^۲ Hudson^۳ Hoyt^۴ Brodie^۵ Perrin^۶ Lips, H.^۷ Gilligan, C.

مری پیفر^۱ نیز این همان دورانی است که اعتماد به نفس دختران کاهش می‌یابد و از نظر هر دوی آنها بدن در مرکز این بحران قرار دارد. به طوری که در سن ۱۳ سالگی ۵۳٪ دختران آمریکایی و در سن ۱۷ سالگی ۷۸٪ آنها از بدنشان ناراضی‌اند. یک تحقیق دیگر از بررسی خاطرات دختران جوان توسط جوان جاکوب برامبرگ^۲ نشان می‌دهد که زنان دوران حاضر خود را قبل از هر چیز با بدن و زیبائیشان تداوی می‌کنند. در خاطرات دختران امروز، بعد از رابطه عاشقانه با پسران، بدن چیزی است که بیش از هر چیز ذهن دختران را به خود مشغول داشته است. این جملات که "من خیلی زشتم" یا "من خیلی چاقم" بیش از همه دیده می‌شود (ستوده، ۲۰۰۸).

بحران دوران بلوغ لزوماً قرار نیست به تردید دختران جوان نسبت به زیبایی و جذابیت خویش منتهی شود. چنین تردیدی در آنها توسط جامعه‌ای به وجود می‌آید که در آن بر روی زیبایی زن بیش از اندازه تأکید می‌شود (ستوده، ۲۰۰۸).

پژوهشگر آلمانی، فریگا هاگ^۳ و همکارانش (۱۹۸۷) عبارت "هویت هم‌ذات با بدن"^۴ را برای توصیف مشاهداتشان در فرهنگ‌هایی وضع کردند که در آنها، افراد به زنان با توجه به ظاهرشان ارزش قائل می‌شوند و زنان چنین فرهنگ‌هایی نیز در مقابل، هویت‌های خود را عمدتاً از طریق ارتباط با بدنشان بنا می‌کنند. ملاک‌های زیبایی در طی زمان و مکان متغیر است و زنان مجبور می‌شوند تا با این ملاک‌ها هم‌نوا شوند. همانگونه که گریر^۵ (۱۹۹۲) در نوشته‌هایش درباره کهولت سن زنان متذکر می‌شود زنان اغلب تا زمانی که شروع به از دست دادن زیبایی جوانیشان نکرده‌اند، در نمی‌یابند که تا آن زمان چقدر به خاطر دیده شدن و تأثیر گذاشتن بر روی محیط اطرافشان به ظاهر خود امیدوار بوده‌اند. در واقع شواهد نشان می‌دهند که زیبایی زنان با موفقیت شغلی آنها نیز ارتباط دارد: زنان دارای جذابیت کمتر، احتمال کمتری

^۱ Pipher, M.

^۲ Brumberg, J.J.

^۳ Hauge, F.

^۴ body-identified identity

^۵ Greer

دارد که در محیط کار به موفقیت نائل شوند به ویژه در حوزه‌هایی که آشکارا «در معرض دید» هستند (لیپس، ۲۰۰۳).

به دلیل اهمیت زیادی که زیبایی برای زنان دارد، بسیاری از آنهایی که از آن بهره‌ای نبرده‌اند تلاش می‌کنند تا آن را به دست بیاورند یا آنهایی که زیبا هستند در تلاشند تا آن را حفظ کنند. نمونه‌ها در سرتاسر فرهنگ‌ها روشن می‌کند که زنان اغلب در جهت رسیدن به استانداردهای زیبایی و کامل بودن به سختی تلاش می‌کنند. یکی از این نمونه‌ها ایران است که آمار قابل توجهی از دختران و زنان جوانی که اقدام به رینوپلاستی زیبایی^۱ (عمل زیبایی بینی) می‌کنند دارد. حتی وجود باندهای زخم یا چسب‌های زخم روی بینی جنبه پرستیژ دارد. اعمال جراحی زیبایی دیگری نظیر تغییر اندازه سینه، برداشتن چربی‌های شکم و باسن و انواع متنوع جراحی‌های زیبایی در ایران محبوبیت دارند. سؤال این است در حالی که زنان ایرانی مجاز نیستند بدون پوشش در انظار عمومی ظاهر شوند چرا اینقدر به ظاهر خود می‌پردازند (لیپس، ۲۰۰۳). به نظر می‌رسد که عوامل زیادی در گرایش این افراد به سمت جراحی‌های زیبایی دخیل باشد از جمله عواملی مانند سبک‌های دلبستگی، ویژگی‌های شخصیتی و ترتیب تولد. در این پژوهش ارتباط این عوامل با اقدام به یکی از پرمصرف‌ترین عمل‌های جراحی زیبایی در کشور یعنی رینوپلاستی زیبایی مورد بررسی قرار گرفته است.

۱-۲- تعریف و بیان مسأله

به نظر می‌رسد کیفیت دلبستگی اولیه در دوران کودکی، مبنای روابط اجتماعی بعدی با بزرگسالان و همسالان باشد و می‌تواند به عنوان یک عامل حمایتی یا خطرزا برای سازگاری بعدی محسوب شود (بهزادی‌پور، ۱۳۸۵). اینکه سبک‌های دلبستگی با بسیاری از مؤلفه‌ها مانند شخصیت (بابوجو^۲، لطیف

^۱ aesthetic rhinoplasty

^۲ Babuccu, O.

اوغلو^۱، آتابای^۲، اورال^۳ و جوشان^۴، (۲۰۰۳)، تنیدگی و شیوه‌های مقابله با آن (هاوکینز^۵، هاوارد^۶ و ایبد^۷، ۲۰۰۶)، نشانگان افسردگی (پسونن^۸، رایکونن^۹، اشتراندبرگ^{۱۰}، کلتیکانگاس - یاروینن^{۱۱} و یارونپا^{۱۲}، ۲۰۰۴)، اختلالات خوردن (اگرت^{۱۳}، لوندوسکی^{۱۴}، کلومپ^{۱۵}، ۲۰۰۶) و... رابطه دارند، بر کسی پوشیده نیست.

مجموعه پژوهش‌های در حال افزایش در طی دو دهه اخیر، نقش سبک‌های دلبستگی بزرگسالی در رفتار روابط عاشقانه و محبت‌آمیز را نیز نشان داده‌اند (دیویس^{۱۶} و ورنون^{۱۷}، ۲۰۰۲). به طور کلی، این مجموعه تحقیقات نشان داده‌اند که سبک‌های دلبستگی تقریباً با تمامی جنبه‌های رفتار روابط عاشقانه و محبت‌آمیز رابطه دارند که شامل پایداری روابط نزدیک در طی مدتی طولانی (کرک پاتریک^{۱۸} و هازان^{۱۹}، ۲۰۰۵)، توصیف کلامی شریک عاشق‌پیشه (فنی^{۲۰} و نولر^{۲۱}، ۱۹۹۱)، الگوهای ارتباطی و رضایت‌مندی در طول چرخه زندگی تأهلی (فنی، ۲۰۰۵)، وجود شریک عاشق‌پیشه به عنوان تعدیل‌کننده پاسخ‌های روان-

^۱ Latifoglu, O.

^۲ Atabay, K.

^۳ Oral, N.

^۴ Cosan, B.

^۵ Hawkins, A. C.

^۶ Howard, R. A.

^۷ Oyeboode, J. R.

^۸ Pesonen, A. K.

^۹ Raikkonen, K.

^{۱۰} Strandberg, T.

^{۱۱} Keltikangas - Jarvinen, L.

^{۱۲} Jarvenpaa, A. L.

^{۱۳} Eggert, J.

^{۱۴} Levendosky, A.

^{۱۵} Klump, K.

^{۱۶} Davis, D.

^{۱۷} Vernon, M. L.

^{۱۸} Kirkpatrick, L. A.

^{۱۹} Hazan, C.

^{۲۰} Feeney, J. A.

^{۲۱} Noller, P.

فیزیولوژیایی به موقعیت‌های تنش‌زا (کارپنتر^۱ و کرک پاتریک، ۲۰۰۵)، تفاوت در تجربه و تظاهر حسادت عاشقانه (گوئرو^۲، ۲۰۰۵)، از هم‌پاشیدگی رابطه (فنی ونولر، ۱۹۹۲) و ... می‌باشند. بالبی^۳ (۱۹۶۹)، ۱۹۷۳، ۱۹۸۰) فرایند شکل‌گیری دلبستگی نوزاد به مادر را تشریح کرد و نشان داد که چگونه نظام احساسات و رفتارهای دلبستگی، ماهیت تصورات و تجربه‌های فرد را از پیوندهای عاطفی و روابط بین-فردی تعیین می‌کنند (بشارت، گلی نژاد و احمدی، ۱۳۸۲). نخستین بار آزمون‌های تجربی نظریه دلبستگی، توسط آینسورث^۴ و همکارانش در مطالعات دلبستگی مادر - نوزاد صورت پذیرفتند و بعدها توسط هازان و شاور^۵ به حیطة روابط عاشقانه و زناشویی گسترش یافتند (دیویس و ورنون، ۲۰۰۲).

در این راستا توجه نسبتاً کمی به رابطه سبک‌های دلبستگی با ماهیت تلاش‌های افراد برای مجذوب کردن یا حفظ شرکایی که با آنها روابط عاشقانه و محبت‌آمیز دارند شده است (دیویس و ورنون، ۲۰۰۲). جراحی‌های زیبایی یکی از این تلاش‌هاست به ویژه از این منظر که به نظر می‌رسد متغیرهای دیگری نیز می‌توانند در این شیوه تأثیرگذار باشند. تحقیق حاضر به منظور پاسخ به این سؤال که "آیا سبک‌های دلبستگی با عمل جراحی رینوپلاستی زیبایی به منظور افزایش جذابیت جسمانی، به ویژه در تعامل با ویژگی‌های شخصیتی و ترتیب تولد رابطه دارد" طراحی شده است.

۱-۳- ضرورت و اهمیت پژوهش

ظاهر جسمانی با واکنش‌های مثبت از جانب دیگران پیوند یافته است که شامل دوستی‌های ساده یا جذابیت عاشقانه و محبت‌آمیز، ارتقا و موفقیت در کسب و کار، قضاوت و رأی در موقعیت‌های قانونی و بسیاری دیگر می‌شود (دیویس و ورنون، ۲۰۰۲). دلایل زیادی برای افزایش نگرانی درباره ظاهر وجود دارد. برخی ممکن است به دلایل صرفاً کاربردی مانند حفظ جذابیت جسمانی برای شغلی که در آن ظاهر

^۱ Carpenter, E. M.

^۲ Guerrero, L. K.

^۳ Bowlby, J.

^۴ Ainsworth, M.

^۵ Shaver, Ph.

نقشی مرکزی را در موفقیت بازی می‌کند - یا پیری که ممکن است فرصت‌های موفق شدن را تحت تأثیر قرار دهد - بخواهند جذابیت ظاهری خویش را افزایش دهند. برخی دیگر صرفاً لذت زیبایی را در خوب به نظر رسیدن می‌یابند. مسأله اینجاست که برخی افراد، آشکارا توسط عزت نفس زیربنایی پایین یا ناامنی در مورد واکنش‌های دیگران نسبت به خود، به این کار برانگیخته می‌شوند (دیویس و ورنون، ۲۰۰۲).

به هر حال صرفنظر از دلایل انجام این کار، آنهایی که به عنوان کسانی توصیف می‌شوند که دارای درجات بیشتری از هر یک از نگرانی‌های مذکور هستند، به میزان بیشتری انتظار می‌رود که ظاهر جسمانی خود را حفظ کرده یا افزایش دهند.

به نظر می‌رسد که دلبستگی اضطرابی یکی از دلایل زیربنایی برای میل به افزایش جذابیت ظاهری باشد. دلبستگی اضطرابی (بالبی، ۱۹۷۳، ۱۹۸۰، ۱۹۶۹/۱۹۸۲) شامل جستجوی افراطی تأیید دیگران و نگرانی یا دلواپسی به خاطر واکنش‌ها یا از دست دادن افرادی است که به طور بالقوه برای فرد مهم هستند. لذا انتظار می‌رود کسانی که سبک دلبستگی اضطرابی دارند، به میزان بیشتری رو به سوی عرصه‌هایی بگذارند که در این عرصه‌ها تلاش کنند علاقه و تعهد کسانی که درباره‌شان دلواپسی دارند را نسبت به خود افزایش داده یا حفظ کنند. چنین تدابیری می‌تواند شامل آنهایی شود که ظاهر جسمانی را افزایش داده یا ابقا می‌کنند - که استفاده بسیار افراطی از مقیاس‌هایی^۱ مانند جراحی‌های زیبایی یا سایر روش‌ها (اعم از رفع چروک پوست به وسیله لیزر یا مواد شیمیایی، لیپوساکشن یا استروئیدهای حجیم‌کننده ماهیچه یا اندام) را در بر می‌گیرد. مطالعات چندی نیز از این فرضیه حمایت کرده‌اند. در مطالعه‌ای، دیویس و ورنون (۲۰۰۲) نشان دادند که دلبستگی ناایمن به ویژه دلبستگی اضطرابی ارتباط مثبتی با استفاده از اعمال جراحی زیبایی (به ویژه در زنان) دارد.

اما مشکلات افزایش زیبایی (به ویژه جراحی زیبایی) چه چیزهایی هستند؟ سالانه ده‌ها هزار نفر عمل جراحی زیبایی انجام می‌دهند تا نمای اندام‌های خود را زیباتر کنند. در سال ۱۹۹۷ یک بررسی در آمریکا

^۱ Measures

نشان داد که ۵۶٪ زنان و ۴۳٪ مردان از ظاهر کلی خود ناراضی بوده‌اند (کسل^۱، هانیگمن^۲ و فیلیپس^۳، ۲۰۰۲). طبق گزارش انجمن جراحی پلاستیک زیبایی آمریکا، اعمال جراحی زیبایی انجام شده توسط متخصصین، بین سالهای ۱۹۹۷ تا ۱۹۹۹، با ۱۱۹٪ افزایش، به بیش از ۴/۶ میلیون جراحی در سال ۱۹۹۹ رسیده است که از این میزان ۱۰۲۹۴۳ مورد آن رینوپلاستی بوده است (کسل، هانیگمن و فیلیپس ۲۰۰۲). علیرغم فقدان آمار دقیقی از داوطلبان رینوپلاستی زیبایی در ایران، طبق اعلام انجمن جراحان پلاستیک و زیبایی ایران، کشور ما مقام اول عمل رینوپلاستی زیبایی در دنیا را دارد و حدود ۷۰٪ جراحی‌های زیبایی در کشور، رینوپلاستی هستند* که خود هزینه‌های سرسام‌آوری را موجب می‌شوند (هزینه هر عمل رینوپلاستی در ایران چیزی حدود ۶۰۰ هزار تا ۴ میلیون تومان است)**.

علیرغم اینکه تحقیقات چندی به اثرات مثبت جراحی زیبایی به طور اعم و رینوپلاستی زیبایی به طور اخص در زمینه‌هایی مانند افزایش عزت نفس (زجاجی، جوانبخت، قنادان، حسین و صادقی، ۲۰۰۷)، رضایت از نتیجه عمل و کاهش اشتغال ذهنی شدید با شکل ظاهری بینی (هارالدسون^۴، ۱۹۹۹) و بهبود پریشانی، شرم و کیفیت زندگی (کسل، هانیگمن و فیلیپس، ۲۰۰۲) اشاره کرده‌اند، اما در برخی از فراتحلیل‌هایی که در رابطه با این مطالعات صورت گرفته، چنین نتیجه‌گیری شده است که بسیاری از این پژوهش‌ها دارای محدودیت‌های روش‌شناختی مانند حجم کوچک نمونه و اثبات بالقوه سوگیرانه بوده‌اند (کسل، هانیگمن و فیلیپس، ۲۰۰۲). به علاوه مطالعاتی نیز نشان داده‌اند که رینوپلاستی زیبایی به طور مستقل نمی‌تواند منجر به پیامدهای مثبت شود مثلاً در برخی از آنها رضایت پس از عمل رابطه مستقیمی با نوع شخصیت افراد داشت (زجاجی، جوانبخت، قنادان، حسین، صادقی، ۲۰۰۷؛ توماس^۵ و گلدبرگ^۱،

^۱ Castle, D. J.

^۲ Honigman, R, J.

^۳ Philips, A. K.

* <http://www.home.goo.ir/beauty/beautiful/۱۱۴-shshhshshhshh-shshhshshshh.html>

** <http://www.mardomnegar.blogfa.com/post-۱۹.aspx>

^۴ Haraldson, P. O.

^۵ Thomas, C.S.

۲۰۰۷؛ توتونچی، فخاری و کلاهی، ۱۳۸۶؛ مختاری، سرگلزایی، عیوضی، کریمی و ابراهیمزاده، ۱۳۸۰). در برخی مطالعات نیز عوارض کلی روان‌شناختی مانند اضطراب، افسردگی و شکایات جسمانی غیراختصاصی و مشکلات خواب در دوره پس از عمل گزارش شده است (حسین^۲، اسکوفیلد^۳ و لوکستون^۴، ۲۰۰۲). همچنین در مطالعه‌ای، کسل، هانیگمن و فیلیپس (۲۰۰۲) به این نتیجه رسیدند که افراد مبتلا به اختلال بدریختی بدن^۵ (BDD) ۶ تا ۱۵٪ بیماران مراجعه‌کننده برای عمل‌های جراحی زیبایی را تشکیل می‌دهند که به دلایل متعدّد گزینه‌های مناسبی برای جراحی زیبایی نیستند.

چنین به نظر می‌رسد که متغیرهای دیگری را نیز می‌توان یافت که در اقدام به رینوپلاستی زیبایی دخیل باشند. یکی از آنها ویژگی‌های شخصیتی است. دانشمندان علوم اجتماعی دریافته‌اند که مردم، زیبایی‌های ظاهری را با ویژگی‌های شخصیتی پسندیده همچون شایستگی و پذیرش اجتماعی ربط می‌دهند (ساروی و قلعه‌بندی، ۱۳۸۳). از آنجا که به نظر می‌رسد جراحی‌های زیبایی که هیچ توجیه پزشکی ندارند، برای تغییر ظاهر افراد و افزایش خشنودی و بهبود اعتماد به نفس افراد انجام می‌شوند، آنها را می‌توان پیامد یک الگوی روان‌شناختی معین دانست (ساروی و قلعه‌بندی، ۱۳۸۳).

تحقیقات بسیاری نشان داده‌اند که افراد مراجعه‌کننده برای رینوپلاستی زیبایی از نظر ویژگی‌های شخصیتی و بالینی تفاوتی معنادار با گروه کنترلی دارند که به دنبال رینوپلاستی نبوده و یا به دلایل پزشکی اقدام به این عمل می‌کنند (مارکوس^۶، ۲۰۰۸؛ هارالدسون، ۱۹۹۹؛ کیسلی^۷، مورکل^۸، آلبروک^۹،

^۱ Goldberg, D. P.

^۲ Hussain, R.

^۳ Schofield, M.

^۴ Loxton, D.

^۵ Body Dysmorphic Disorder

^۶ Marcus, P.

^۷ Kisely, S.

^۸ Morkell, D.

^۹ Albrook, B.

بریگز^۱ و یووانوویچ^۲؛ نراقی، کاظمی، روحانی، کاظمی، علامه، ملک‌زاده و اسدی، ۱۳۸۴). همچنین دیویس و ورنون در مطالعه خود دریافتند که روان‌آزردگی، در شرایطی که دلبستگی اضطرابی کنترل نشود، می‌تواند استفاده از حداقل یک عمل جسمانی را پیش‌بینی کند (دیویس و ورنون، ۲۰۰۲).

علاقه نظریه‌پردازان شخصیت به دلبستگی، وجود تفاوت‌های فردی در دلبستگی می‌باشد. آنها چنین تصور می‌کنند که تفاوت‌های شخصیتی در بزرگسالی ناشی از تفاوت‌های اشخاص در دوران کودکی و تفاوت در الگوهای دلبستگی آنهاست (آتش‌روز، ۱۳۸۶). تحقیقات بسیاری نیز رابطه بین سبک‌های دلبستگی با پنج عامل بزرگ شخصیت و ابعاد مختلف آنها را نشان داده‌اند مثلاً رابطه‌ی مثبت دلبستگی اضطرابی با ۶ مؤلفه روان‌آزردگی و دلبستگی ایمن با برون‌گرایی و رابطه منفی دلبستگی اجتنابی با اشتیاق برای تجارب تازه (آتش‌روز، ۱۳۸۶). پس اگر افراد مراجعه‌کننده برای رینوپلاستی زیبایی دارای ویژگی‌های شخصیتی خاصی باشند، می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که احتمالاً سبک دلبستگی خاصی نیز داشته باشند.

از سوی دیگر، شخصیت به وسیله علت‌های نزدیک به هم متنوع دیگری نیز شکل می‌گیرد که افراد را بر می‌انگیزند تا خود را با جهان اطراف سازگار کنند (سالووی^۳، ۲۰۰۱). یکی از این عوامل ترتیب تولد است. پیرو نظریه آلفرد آدلر در رابطه با ترتیب تولد، بزرگتر یا کوچکتر بودن از همشیره‌های دیگر و قرار داشتن در معرض نگرش‌های متفاوت والدین، شرایط کودکی مختلفی را به وجود می‌آورد که به تعیین نمودن شخصیت کمک می‌کنند (شولتز و شولتز، ۱۳۸۸). طبق نظریه سالووی نیز ترتیب تولد با پنج عامل بزرگ شخصیت رابطه دارد مثلاً فرزندان اول باوجدان تر از فرزندان آخر بوده و در مقابل فرزندان آخر در قیاس با آنها توافق‌پذیرتر هستند (سالووی، ۲۰۰۱). تحقیقات تجربی چندی نیز از این نظریه حمایت

^۱ Briggs, P.

^۲ Jovanovic, J.

^۳ Sulloway, F. J.